

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1982 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1983

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1982

VILNIUS

1983

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1982

VILNIUS

1983

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1982

ВИЛЬНИУС «МОКСЛАС» 1983

Redakcinė kolegija:

Bronius VAITKEVIČIUS (*vyr. redaktorius*), Alfonsas EIDINTAS, Mečislovas JUČAS, Vytautas MERKYS, Vacys MILIUS, Leonas MULEVIČIUS, Rita STRAZDŪNAITĖ (*sekretorė*), Tamara TARŠILOVA, Adolfas TAUTAVIČIUS, Irena VALIKONYTĖ, Regina ŽEPKAITĖ (*vyr. redaktorius pavaduotoja*)

IN MEMORIAM

JONAS DOBROVOLSKAS

(1935.VII.25—1982.V.8)

Zalio pavasario dieną atsiveikinome su žinomu mokslininku, puikiu pedagogu Jonu Dobrovolsku.

J. Dobrovolskas gimė Alytaus rajono Užukalnių kaime valstiečių šeimoje. 1959 m. baigė Vilniaus valst. V. Kapsuko universiteto Istorijos fakultetą. Mokslinį darbą pradėjo dirbti Lietuvos TSR MA Istorijos institute. 1965 m. čia apgynė istorijos mokslų kandidato disertaciją. Netrukus, 1966 m., buvo pakviestas į Universiteto TSKP istorijos katedrą, čia 1971 m. jam buvo suteiktas mokslinis docento vardas. 1970—1976 m. J. Dobrovolskas vadovavo Lietuvos TSR istorijos katedrai. Atsakingos pareigos pareikalavo iš jo daug energijos ir jėgų. Pablogėjus sveikatai, jis nebedalyvavo konkurse vedėjo vietai užimti ir nuo 1976 m. rudens dirbo katedroje docentu.

J. Dobrovolskas universitete tęsė Istorijos institute pradėtą mokslinę veiklą. Lietuvių tautos kovos su hitleriniais okupantais tema parašyti svarbiausi velionio moksliniai darbai, pirmiausia jo monografija „Lietuviai kariai Didžiojo Tėvynės karo frontuose“ (1967). J. Dobrovolskas talkininkavo rašant „Vilniaus miesto istoriją“, akademinio „Lietuvos TSR istorijos“ leidinio ketvirtąjį tomą, buvo monografijos „Tarybų Lietuva Didžiajame Tėvynės kare“ vienas iš autorių ir redaktorių. Velionis paskelbė per 20 didesnės ir mažesnės apimties mokslinių darbų, kai kurie jų buvo publikuoti Maskvoje, Rygoje, VDR, skaitė pranešimus mokslinėse konferencijose. Daug dėmesio skyrė ir istoriografijos, istorinės psichologijos klausimams. J. Dobrovolskas sakydavo, jog geru istoriku būna subrendęs, didelę gyvenimo patirtį turįs mokslininkas. Todėl manydamas, jog daktaro disertacija turi išplaukti iš visos mokslinės veiklos, jos rašyti neskubėjo.

Platus J. Dobrovolsko veiklos baras — mokslinių darbų recenzavimas, kuriam laiko negailėjo. Jis padėjo kitų mokslininkų darbams išvysti dienos šviesą.

Daugiabrainė buvo šio mokslininko visuomeninė veikla. 1961 m. įstojęs į TSKP eiles, Istorijos institute, o vėliau Universitete ne kartą buvo renkamas fakulteto partinės organizacijos biuro nariu ir sekretoriumi. J. Dobrovolskas buvo dviejų specializuotų tarybų moksliniams laipsniams teikti narys, keleto įstaigų mokslinių-metodinių tarybų narys, „Lietuvos istorijos metraščio“ redkolegijos narys. Ši jo veikla daug prisidėjo prie mokslinio darbo pagyvinimo, metodinio darbo tobulinimo universitete ir respublikoje.

Universitete atsiskleidė ir subrendo J. Dobrovolsko — puikaus pedagogo — talentas. Jis dėstė Lietuvos TSR istorijos (nuo 1917 m.) kursą, vadovavo seminarams, skaitė specialiuosius kursus. Ypač mėgo Lietuvos TSR istoriografijos kursą, kurio paruošimas reikalavo didžiulio darbo, aukštos kvalifikacijos, didelės erudicijos ir nuolatinio dėmesio. Jo paskaitos pasižymėjo problemiškuumu, tvirta pilietine pozicija, formos patrauklumu. J. Dobrovolskas ugdė studentų meilę istorijai, mokė mąstyti, skatino dirbti, vadovavo studentams, rašiusiems kursinius ir diplominius darbus, mokslinius pranešimus; ne vieną jų paskatino siekti mokslo aukštumų, išmintingu patarimu ir geru žodžiu parėmė nedrąšias svajones. Kuklumas, taktiškumas, geranoriškumas ir nuoširdumas žavėjo ir studentus, ir bendradarbius, visus, kuriems teko su juo bendrauti.

Didelis praradimo skausmas. Tačiau mums liko J. Dobrovolsko darbai, o mūsų širdyse — šviesus jo atminimas.

I. Valikonytė

IZIDORIUS BUTKEVIČIUS

(1928.VII.3—1982.XI.20)

Lapkričio 20 dieną po sunkios ligos užgeso Lietuvos TSR MA Istorijos instituto Etnografijos skyriaus vyresniojo mokslinio bendradarbio, istorijos mokslų kandidato Izidorius Butkevičius gyvybė. Žemaitijos valstiečių sūnus 1946 m. baigė Telšių gimnaziją ir tais pačiais metais įstojo į Kauno valst. Vytauto didžiojo universiteto Istorijos ir filologijos fakultetą. 1947 m. šio fakulteto istorijos skyrių perkėlus į Vilniaus universitetą, I. Butkevičius tęsė studijas šiame universitete, kurį baigė 1951 m., įgydamas etnografo diplomą. 1951—1953 m. dirbo Universiteto archeologijos ir etnografijos katedroje vyresniuoju laborantu, o nuo 1953 m. iki mirties — Istorijos institute (1953—1958 metais jaunesniuoju, o nuo 1958 m. — vyresniuoju moksliniu bendradarbiu).

Visa I. Butkevičiaus mokslinė veikla skirta Lietuvos kaimo gyvenviečių, sodybų, gyvenamųjų ir ūkinių pastatų raidai tyrinėti. Nuo 1949 iki paskutinių gyvenimo metų dalyvavo etnografinėse ekspedicijose, o nuo 1962 m. — joms vadovavo. Jų metu apie liaudies architektūrą surinko gausią aprašomąją ir iliustracinę medžiagą, tuo praturtindamas Etnografijos skyriaus rankraštyną ir fototeką. Mokslinę veiklą pradėjęs nuo valstiečių gyvenamųjų namų tyrimo, tuos tyrimus vis plėtė. Sekantis jų etapas — tradicinių ir kolūkių gyvenviečių raida. 1956 m. TSRS MA Etnografijos institute apgynė istorijos mokslų kandidato disertaciją tema „Dabartiniai lietuvių valstiečių gyvenamieji namai“. 1961 m. jam suteiktas vyresniojo mokslinio bendradarbio vardas.

I. Butkevičius knygų „Lietuvos valstiečių gyvenvietės ir sodybos“ (1971), „Lietuvos socialistinio kaimo gyvenviečių formavimasis“ (1980) autorius, „Lietuvių etnografijos bruožų“ (1964), apybraižos „Lietuviai“ (serijoje „Pasaulio tautos“ rusų kalba, 1964), „Panemunių dzūkai“ (1970), „Šiuolaikinis Suvalkijos kaimas“ (1981) bendraautoris. Nemaža jo straipsnių ir straipsnelių paskelbta „Iš lietuvių kultūros istorijos“ serijoje, TSRS MA Etnografijos instituto leidiniuose, „Muziejuose ir paminkluose“, Vilniaus kraštotyriminkų parengtose lokalinėse monografijose, „Mažajoje lietuviškojoje tarybinėje enciklopedijoje“, „Lietuviškojoje tarybinėje enciklopedijoje“. Paskelbė anketų rinkti medžiagą apie valstiečių gyvenvietes ir pastatus. Pora didesnių jo darbų (apie Vakarų Lietuvos kolūkines gyvenvietes „Iš lietuvių kultūros istorijos“ 13-ajame tome ir apie lietuvių tradicines gyvenvietes bei trobesius „Pabaltijo etnografijos atlaso“ 3-ajame tome) pasirodys jau su juodais rėmeliais. Savų studijomis ir straipsniais autorius prisidėjo prie gyvenviečių ir trobesių tipizavimo bei raidos tikslinimo, pateikė šių liaudies kultūros sričių sintetinių bei analitinių tyrinėjimų, paskelbė naujos medžiagos. Etnografų mokslinėse konferencijose Vilniuje, Tartu, Maskvoje yra padaręs nemažą pranešimų. Neatsisakydavo bendradarbiauti periodinėje spaudoje, recenzuoti spaudai parengtus etnografų darbus.

I. Butkevičius buvo Liaudies buties muziejaus, Paminklų apsaugos mokslinės metodinės, LTSR nacionalinio parko mokslinės techninės tarybų narys. Steigiant ir plečiant Liaudies buties muziejų Rumšiškėse, I. Butkevičius konsultavo jo bendradarbius; nemaža jo pasiūlytų liaudies architektūros objektų įtraukta į saugomų kultūros paminklų sąrašus. Jis priklauso prie žymiųjų lietuvių liaudies architektūros tyrinėtojų, savo darbais praturtinsiu mūsų respublikos etnografijos istoriografiją. Bendradarbių atmintyje I. Butkevičius liks kaip darbštus, pareigingas, savo darbui atsidavęs tyrinėtojas.

V. Milius

Referatas

„Lietuvos istorijos metraštis. 1982 metai“. Autorių kolektyvas. Leidykla „Mokslas“, Vilnius, 1983 m. Lietuvių kalba, straipsnių reziumė rusų k., tomo turinys, titulinis lapas ir referatas — lietuvių, rusų, anglų ir vokiečių kalbomis, 168 p., tiražas 1000 egz.

„Lietuvos istorijos metraštis“ yra Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Istorijos instituto serijinis leidinys, skirtas svarbiausiems Lietuvos istorijos mokslinių tyrimų rezultatams skelbti, supažindinti visuomenę su respublikos istorikų moksline veikla, kitų respublikų ir užsienio mokslininkų darbais Lietuvos istorijos tyrimo srityje.